

## EXAMEN IV.

De Jejunio.

*De quo S. Doctor agit 2. 2. q. 147. per 8. art.*  
**UT** contraria juxta se posita magis elutesscant, postquam actus est de gula & ebrietate, placet quoque huc ex 2. 2. reducere doctrinam S. Thom. de Jejunio. De quo

**QUÆRERO I.** Quid? Cujus virtutis actus? Et quanta obligatio est? Ante R.

LXXXV. *Not. ex S. Thom. jejunium esse quadruplex, n. 1. Naturæ 2. Spiritus. 3. Virtutis. 4. Ecclesiæ. Primum (quod suo loco dicetur requiri ad sumptionem Eucharistie) est abstinentia ab omni cibo & potu, ita ut nihil à medietate sumptum sit. Secundum est abstinentia à peccatis. De quo Isaïe 58. Hoc est jejunium quod elegi, dissoluti leges impunitati. Quod est jejunium solum metaphorice. Tertium est abstinentia à cibo, & potu juxta regulam temperantiae, que, utpote virtus moralis, consistit in modiciori juxta dicta supra. Quartum est, de quo hic præcise loquimur. Pro cuius explanatione*

*Resp. 1. Jejunium Ecclesiasticum est abstinentia à cibo juxta regulam ab Ecclesia prescriptam. Obligata sub mortali.*

*Prima pars & regula Ecclesiæ patebit ex assignandis ad hoc jejunium requisitis.*

*Ratio 2. p. Ecclesia potest & intendit graviter obligare.*

*Resp. 2. Jejunium est actus virtutis, n. 1. Absentia. Ita S. D. art. 1. & 2.*

*Ratio 1. p. Ex hoc aliquis actus est virtuosus (ait S. D. art. 1.) sed pro ratione ordinatur ad aliquod bonum honestum: Sed jejunium ordinatur ad finem honestum. Ergo Min. prob. Jejunium ordinatur 1. ad reprehendendas concupiscentias carnis. Unde S. Hieron. lib. 2. contr. Jovin. ait: *Sine Cœdere & Baccho frigat Venus*, id est, per abstinentiam cibi, & potus tepeſcit Luxuria. 2. Ad hoc ut mens eleverit ad contemplanda coelestia. Unde dicitur Dan. ro. quod post trium hebdomadorum jejunium accepit à Deo revelationem. 3. Ad satisfaciendum ad unicam tantum refractionem.*

*Quidam tamen de juvencis Religioso qui annum 21. non complevit,*

*Dico. Si est Novitius, clarum est non teneri ad unicam refractionem, vel ad jejunium Ordinis sub peccato. Si est professus, tenetur vel sub pena, vel sub culpa, prout dicit & obligat Regula Ordinis, cui per professionem sponte se subiectit, & privilegio tertiatis cessit.*

*Quid de amēnitibus?*

*Possunt eis dari carnes secluso scandalo: Ratio:*

*Quia Legibus Ecclesia non tenentur.*

*LXXXIX. Resp. 4. ad q. 2. De itineribus & laborantibus S. D. art. 4. ad 3. sic ait: Circa peregrinos & operarios distinguendum videtur, quia si peregrinatio & operis labor commode differri possit, aut diminui, absque detramento corporalis salutis, & exterioris status, qui requiruit ad conservationem corporalis, vel spiritualis vita, non sunt propter hoc Ecclesiæ jejunia prætermittenda; si autem immixtæ necessitas statim peregrinandi, & magnæ diaetas faciendi, vel etiam multum laborandi, vel propter conservationem vita corporalis; vel propter aliquid necessarium ad vitam spirituale, & simili cum hoc non possint Ecclesiæ jejunia observari non obligatur homo ad jejunandum: quia non videtur fuisse intentio Ecclesiæ statutis jejunia, ut per hoc impeditur alias pias, & magis necessarias causes. Videtur tamen in talibus recursum esse ad Superioris dispensationem, nisi forte ubi est ita consuetum, quia ex hoc ipso, quod Prałati dissimularent, videtur annuere. Hac ibi. De quibus plura postea dum agetur de causis à jejunio excusantibus.*

*XCI. Resp. 5. De Pauperibus S. D. ibid. ad 4.*

aliqua rationabilis causa quis statutum non servere, præcipue in casu, in quo etiam, si Legislator adesse, non decerneret esse servandum, talis transgressio non constituit peccatum mortale. Et inde est, quod non omnes, qui non servant jejunia Ecclesiæ, peccant mortaliter. Hac ibi.

*Declarat hoc S. D. ibid. Legislator in suis statutis attendit id quod communiter, & in pluribus audiatur; si quid autem ex speciali causa in aliquo inveniatur, quod observantia status repugnat, non intendit legislator talem ab statuti observantiam obligare, in quo tamen est discreto adhibenda. Nam si causas evidens, per se ipsum licet potest homo statuti observantiam præterire, præsertim consuetudine interveniente, vel si de facile non posset recursus ad Superiori haberet. Si vero causa sit dubia, debe aliquid auspiciorum recurrere, qui habet potestatem in talibus dispensandi. Et hoc est observandum in jejunis ab Ecclesia statutis. Hac ibi.*

*Resp. 3. Pueri non tenentur ad jejunia Ecclesiæ.*

*LXXXVII. Declarat hoc ibid. ad 2. dicens: In pueros maxime est evidens causa non jejunandi, tum propter debilitatem naturæ, ex qua provenit, quod indigent frequenti cibo, & non multo simul assumpto: tum etiam quia indigent multo nutrimento propter necessitatem augmenti, quod sit de residuo alimenti. Et idem quodcumque sunt in statu augmenti, quod est (ut pluribus) usque ad finem tertii septennii, non tenentur ad Ecclesiastica jejunia observanda. Conveniens tamen est, ut etiam in hoc tempore se ad jejunandum exercerit plus vel minus, secundum modum sua ætatis. Quandoque tamen magna tribulatione imminent, in signum penitentiae arboris, etiam pueris jejunia indicuntur. Sicut etiam de iumentis legitur Jona 3. *Homines & iumenta non gustant quicquam, nec aquam bibant.* Hac ibi.*

*Ex quo Colligitur, quod pueri usque ad septennium completum possint sine peccato dari carnes, quia ante non obligantur legibus Ecclesiæ, eo expleto, usque ad finem tertii septennii, seu usque ad annum 21. inclusivæ tenentur abstinentiæ a carnis (nisi alia causa excusat) possunt tamen bis comedere cibos esuriales. Complete anno 21. tenentur etiam ad unicam tantum refractionem.*

*LXXXVIII. Quid teneat de juvencis Religioso qui annum 21. non complevit,*

*Dico. Si est Novitius, clarum est non teneri ad unicam refractionem, vel ad jejunium Ordinis sub peccato. Si est professus, tenetur vel sub pena, vel sub culpa, prout dicit & obligat Regula Ordinis, cui per professionem sponte se subiectit, & privilegio tertiatis cessit.*

*Quid de amēnitibus?*

*Possunt eis dari carnes secluso scandalo: Ratio:*

*Quia Legibus Ecclesia non tenentur.*

*LXXXIX. Resp. 4. ad q. 2. De itineribus & laborantibus S. D. art. 4. ad 3. sic ait: Circa peregrinos & operarios distinguendum videtur, quia si peregrinatio & operis labor commode differri possit, aut diminui, absque detramento corporalis salutis, & exterioris status, qui requiruit ad conservationem corporalis, vel spiritualis vita, non sunt propter hoc Ecclesiæ jejunia prætermittenda; si autem immixtæ necessitas statim peregrinandi, & magnæ diaetas faciendi, vel etiam multum laborandi, vel propter conservationem vita corporalis; vel propter aliquid necessarium ad vitam spirituale, & simili cum hoc non possint Ecclesiæ jejunia observari non obligatur homo ad jejunandum: quia non videtur fuisse intentio Ecclesiæ statutis jejunia, ut per hoc impeditur alias pias, & magis necessarias causes. Videtur tamen in talibus recursum esse ad Superioris dispensationem, nisi forte ubi est ita consuetum, quia ex hoc ipso, quod Prałati dissimularent, videtur annuere. Hac ibi. De quibus plura postea dum agetur de causis à jejunio excusantibus.*

*XCI. Resp. 5. De Pauperibus S. D. ibid. ad 4.*

*Notanda, hic sunt verba S. Tb. art. 1. ad 3. dicens: Jejunium naturæ, qui quis dicitur jejunum antequam comedat consistit in pura negatione, unde non potest ponit actus virtutis, sed solum illud jejunium, quo quis ex rationabili proposito a cibis aliquatenus abstinet. Unde primum dicitur jejunium jejunii, secundum vero jejunium jejunians, quasi ex proposito aliquid agentis. Hac ibi.*

*Ratio 2. p. ex art. 2. Omnis actus virtuosus, qui est circa aliquam materiam, pertinet ad illam virtutem, que in illa materia constituit medium: Sed jejunium versatur circa cibos, & in his abstinentia constituit medium. Ergo.*

*Nota tamen ex R. ad 2. quod nihil prohibet actum unius virtutis pertinere ad aliarn virtutem, secundum quod ad eum finem ordinatur, vel imperatur, ut patet ex dictis supra de virtutibus. Unde jejunium potest imperativæ spectare ad Religionem, Castitatem, Penitentiam, aliamve virtutem.*

*QUÆRERO II. Tenentur omnes jejunare? Vel quibus de causis aliqui excusantur, v. g. pueri, iterantes laborantes, pauperes, senes?*

*LXXXVI. Non omnes, qui jejunia Ecclesiæ non servant, peccant mortaliter. S. D. art. 3. ad 2.*

*Declarat hoc S. D. ibid. dicens: Præcepta quæ per modum communis statuti proponuntur, non eodem modo obligant omnes, sed secundum quod requiritur ad finem, quem Legislator intendit. Cujus auctoritatem si aliquis, transgrediendo statutum, committat, vel hoc modo transgrediatur, ut impediat finis quem intendit, peccat mortal. Si autem ex*

## VI De Jejunio.

ita ait: Pauperes qui possunt sufficienter habere, quod eis sufficiat ad uitam comestionem, non excusantur propter paupertatem à jejunis Ecclesiæ: à quibus tamen excusari videtur illi, qui frustari elemosynam mendicant, qui non possunt simili habere, non quod eis ad vicum sufficiat. Ita S. D. De quo plura loco mox dñe.

*XCI. Resp. 6. In senibus (ait validè bene nos ter Silvester) nullum tempus ab aliquo determinatum est, in quo ab obligatione absolvantur: unde excusari solet non eo modo quo infirmi & debiles, de quibus est eadem ratio secundum Innocent. & Astv. Et hanc sententiam Antonini, Sylvesteri, Navarri, &c. est tutor & probabilior, & merito practicanda.*

*Ratio. Quia senectus non habet ita definitum tempus ætatis sicut adolescentia. Nam differentia est: Quia omnes homines per pueritiam, & adolescentiam crescent & augentur. Ergo pro omnibus debuit definiti tempus, tamquam adolescentia finis, quo per se loquendo incipiunt obligari. Verum obligatione jejunii semel contracta non potest quis dici debilatus, nisi ad aliquam mutationem, v. g. infirmitatem, impotentiem, & senectutem, que etiam*

*Not. inter Propos. ab Alex. VII. damnatas esse hanc n. 23. „Frangere jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientiæ hoc faciat, puta quia non vult se subiungere præcepto.“ Et hanc n. 30. „Omnis officiales, qui in Republ. corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit computabilis cum jejunio.“*

*QUÆRERO III. Quæ & quot præcipue sunt causæ excusantes a jejunio?*

*XCI. Resp. Tria sunt: n. 1. defectus ciborum; unicæ refæctio & certum refæctionis tempus, quæ stō ordine explicantur.*

*Defectus ciborum est de essentia jejunii, & significat abstinentiam à carnibus, & ab iis, quæ à carne originem trahuntur.*

*Ratio datum ab Angelico Doctore art. 8. in corpore Jejunium ab Ecclesia est institutum ad reprehendendas concupiscentias carnis, & ideo illos cibos jejunantes interdicti, qui in comedendo maximè habent defecrationem, & maxime provocant ad venerari: Sed hujusmodi sunt carnes animalium in terra quiescentes, & respirantim, & quæ ex eis procedunt siæ latencies ex gregibus, & ova ex avibus. Ergo Min. prob. Quia talia magis conformant humano corpori. Ergo plus defecant. Item magis conferunt ad humani corporis nutrimentum, & ideo ex eorum cœmitione plus superfluit, ut veriatur in materiali semiñ, cujus multiplicatio est maximum incitamentum luxurie.*

*Pauperitas eximit eos (ut in R. 5. ex S. Thom. dictum est) qui ostiatis frustari elemosynam coligunt, vel aliiund habeant prandium valde imperfectum. Hi enim non peccant sapienti comedendo.*

*Labores, n. 1. talis, qui corporis mortificatur, mactat, ut est, in Faberis, Larigñis, Fossoribus, Messoribus, Aratoribus, Seminotoribus, Sutoribus, Lapidicis, Cursoribus, pedibus iter agentibus, & c. quorum labor cum jejunio stare non potest, juxta sensum R. 4. Idem est de illis qui per integrum Quadragesimam quotidie concionantur saltem per horam, quia labor est magnus.*

*Hinc non excusant Sartores, Barbitonores, Sculptores, Pictores, Lectores, Consillarii, Scriptores, Senatores, Belli-Duces, &c. Idem est de illis artificiis, quorum opera potius sunt ingenii quam viuum corporalium. Confessarios, etiam viuere gravatos, & eos qui in Quadragesimam semel aut bis in hebdomada concionantur, absolute exceptos non judico, sed ad arbitrio boni viri & præstantis.*

*Quid de equitibus?*

*XCIH. Dico: Alexander VII. n. 31. damnavit hanc propositionem: Excusantur absolute a precepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiam si iter necessarium non sit, etiam si iter unius diei conficiant. Si ergo equitatio sit ad plures dies, & ex viito equi validè molestia, relinquitur arbitrio viri prudentis.*

*Ad 1. S. D. art. 1. ait: Ad actum generationis tria concurrunt, scilicet calor, spiritus, & humor. Ad calorem quidem maxime cooperatur viuum, & alia calefacientia corpus, sed humorem maxime cooperatur exanimis carnibus, ex quibus multum de alimento generatur: alteratio autem caloris, & multiplicatio spirituum*

*Pietas, quæ complectitur officia spiritualia, & opera misericordie non compatibilis cum jejunio, v. g. per longum iter pedestre, loca sacra visitare, conciliari, frequenter, immòdum dia noctuque Religiösi Chorū; etiam excusantur, ut nec Musici, nisi forte esset Musicus ex hac arte se suosque sustentans, & vocem alter conservare non valens, nisi per binam perfectam refectionem. Qui tamen casus est rarissimus, quia vox faciliter conservatur moderatè bibendo, faciendo tamen differentiam in potu. Unde est illud: Cantores amant buhore.*

*Quinta his addi potest causa; n. 1. dispensatio Superioris, v. g. Episcopi quoad suos subditos; alterius Prałati, quæ maximè debet peti in dubio de potentia jejunii. Potest etiam Prałatus dispensare cum semipeto; non enim est dererioris conditionis quam subditus. Nominis Superioris erit potest intellegi proprius Curatus, seu Parochus, si Episcopis adiūti non possit, ait Corradus. Si necessitas sit evidens, dispensatione opus non est, ut patet ex S. Th. art. 4;*

*Not. inter Propos. ab Alex. VII. damnatas esse hanc n. 23. „Frangere jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientiæ hoc faciat, puta quia non vult se subiungere præcepto.“ Et hanc n. 30. „Omnis officiales, qui in Republ. corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certiificare, an labor sit computabilis cum jejunio.“*

*QUÆRERO IV. Quæ & quo sunt requisita ad jejunium?*

*XCIV. Resp. Tria sunt: n. 1. defectus ciborum; unicæ refæctio & certum refæctionis tempus, quæ stō ordine explicantur.*

*Defectus ciborum est de essentia jejunii, & significat abstinentiam à carnibus, & ab iis, quæ à carne originem trahuntur.*

*Ratio datum ab Angelico Doctore art. 8. in corpore Jejunium ab Ecclesia est institutum ad reprehendendas concupiscentias carnis, & ideo illos cibos jejunantes interdicti, qui in comedendo maximè habent defecrationem, & maxime provocant ad venerari: Sed hujusmodi sunt carnes animalium in terra quiescentes, & respirantim, & quæ ex eis procedunt siæ latencies ex gregibus, & ova ex avibus. Ergo Min. prob. Quia talia magis conformant humano corpori. Ergo plus defecant. Item magis conferunt ad humani corporis nutrimentum, & ideo ex eorum cœmitione plus superfluit, ut veriatur in materiali semiñ, cujus multiplicatio est maximum incitamentum luxurie.*

*Nota tamen ex Resp. S. Tb. ad 2. ad art. cit. quod Ecclesia institutum jejunium attendit ad id quod communis accidit: esus autem carnium communiter es magis defecabilis, quam piscium, quamvis alter se habeat in aliquibus aque defecabiliter comedentibus pisces quam carnes. Et carnes Ecclesiæ principalius interdicti, quam ova & latencies, quia esus carnium interdicuntur in quolibet jejunio, in jejunio autem quadragesimali universaliter interdicuntur etiam ova, & latencies, ut explicat S. D. ad 3. circa quorum abstinentiam in aliis jejunis apud diversas Nationes diversæ existunt consuetudines, quas quisque observare debet secundum morem eorum, quibuscum vivit.*

*Opponit 1. Si ratio S. Thomæ aliquid probet, desubisset etiam vinum prohiberi in jejunio, quia de illo dicitur Prov. 20. Luxuriosa res est vinum. Et ad Ephes. 5. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. 2. Etiam pisces excepti ab Venerem, maxime conchyliis. Unde dicitur: Venus è mari nascitur, luxuria ardet in undis.*

*Ad 1. S. D. art. 1. ait: Ad actum generationis tria concurrunt, scilicet calor, spiritus, & humor. Ad calorem quidem maxime cooperatur viuum, & alia calefacientia corpus, sed humorem maxime cooperatur exanimis carnibus, ex quibus multum de alimento generatur: alteratio autem caloris, & multiplicatio spirituum*

O*2* ei

cito transi, sed substantia humoris diu manet. Et ideo magis interdictur jejunibus esse carnium, quam vint, vel leguminum, qua sunt infictiva. Haec ibi.

*Ad 2. R.* Dato hoc, tamen carnes magis incitant ad Venerem. Unde Ecclesia adhuc bene fecit prohibendo incentivum.

XCV. *Quid censes de butyro, lardo, adipe, seu sagimini?*

Dico, licere butyrum, & caseum, ubi est consuetudo sed præfice probabilis (uti & tutus) est, non ita licere usum lardii, & sagimini.

*Prima pars* patet ex vi consuetudinis. *Ratio 2. p. est.* Si tanta in communione detur licentia à Theologis, periculum est, ne illa cum gravi scandalo, & jejunio Ecclesiastici præjudicio facile extenderat ad fastigia, & juscum ex carnis, &c.

Fatetur tamen, quod pauperibus usus lardii, & adipis facile permitti possit (uti & famulis, & familiabus, quibus in diebus jejuniorum similia à quibusdam heris solent apponi loco butyri) ut comedant, & cum iis coquunt.

Nota inter Propositiones ab Alessandro VII. damata esse hanc n. 2., Non est evidens, quod conseruando non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obligent.

XCVI. *Excusatio à mortali parvitas materie in commestione carnis, v. g. parvus bolus?*

*Affirmo.* Unde non peccare coqui in die jejunio gustantes ea que coquunt ex carnis. Nec videtur disparitas, cur in Ecclesiæ præceptis, ut de his canonis, de audienda Missa, &c. parvitas materie excusat, & non in jejunio quodam commestione carnis.

*Unica refectio* est etiam de essentia jejunii. Nam ut agunt S. Th. art. 6. in corpor. Jejunium ab Ecclesia institutum ad concupiscentiam refringendum, ita tamen ut natura salverit: sed ad hanc sufficit unica refectio, per quam homo potest naturæ satisfacere, & tamen concupiscentia aliquid detrahit, diminuendo commestiones vices. Ergo.

*Opponit.* Ecclesia jejunantibus non taxat quantitatem cibi. Ergo nec debuit taxare numerum commestiones.

2. Non taxat numerum potus, seu bibitionis. Ergo nec commestiones.

3. Electuaria, seu confectura ex Saccharo, melle, &c. sunt quidam cibi, & tamen Ecclesia non prohibet ea sumi post commestione. Ergo.

Hæc sunt ordines solvit S. D. art. cit. ad 1. ait: Quantitas cibi non potuit eadem omnibus taxari propter diversas corporis complexiones, ex quibus contingit, quod unus major, alter minor cibo indiget, ut patet supra *Tract. 4. Exam. 1. n. 10. in Not.* Sed ut plurimum omnes possunt naturæ satisfacere per unam commestione.

Ad 2. inquit: Ecclesia non intendit præcipere abstinentiam potus, qui magis sumitur ad alterationem corporis, & digestionem ciborum assumptum, quam ad nutritionem, licet aliquo modo nutrit. Et ideo licet jejunantibus plures bibere. Si quis tamen immoderata pota utatur, potest peccare, & meritum jejunii perdere, sicut etiam cibum immoderatum in una commestione amat. Hæc ibi.

*Quid sentis de hispania potionis chocolate?* XCVII. Dico. Si componatur (uti Autores eam describunt) ex saccharo & aliis ingredientibus substantialibus cibis, amygdalis, nucibus, aniso, &c. & sumatur in magna quantitate, frangit jejunium. *Ratio:* Quia tunc per se ordinatur ad nutritionem, habetque rationem cibi. Una non sicut sumi interdiu, sed mane & sero, dum corpus refectio indiget. Si autem posset ita temperari, ut retineret rationem potus, non frangeret. Ex quo colligi potest, quid dicendum de Lymoneade & Hippocrate.

Ad 3. dicit, quod electuaria etiam aliquo modo nutrit, non tamen principitaliter assumuntur ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum. Unde non solvent jejunium sicut nec aliarum medicinarum as-

umptio, nisi forte aliquis in fraudem electuaria in magna quantitate assumat per modum cibi. Ita. S. D. *Excusatio parvitas materie sine carnibus sumpta extra mensam?*

XCVIII. *Affirmo.* Et ideo famuli in mensa ministrantes, & Lectores mensce excusantur, si ante, vel sub ministerio seu modicum sumant. Et per hoc jejunum Ecclesia differt à jejunio Eucharistico. *Sed plures materie parvae constituantur unam notabilem?*

*Affirmo* in eo ferè sensu, quo infra dictum de furtis minutis, eo quod, dum advertenter fit, habeant moralam continuationem. Unde ab Alessandro VII. damnata est hæc Propositio n. 29. In die jejunii, qui scipio modicum quid comedit, eti si notabiliter quantitatem in fine comedere, non frangit jejunium.

*Prædictum debet esse continentium?*

*Affirmo* de continuatione morali. Hinc si quis (non in fraudem jejunii) a medio prandio surget, cum animo illud resumendi intra modicum tempus, non contumescit.

*Tempus refectio:* olim erat vespertinum, n. m. hora nona (ut patet ex S. Th. art. 7.) quæ nunc est tercia pomeridiana. Verum quia posterioribus seculis homines ob animi, & corporis debilitatem in jejunio illo non perseverabant, cena mutata est in prandium, ejusque tempus est undecima, vel circiter.

*Ratio incipit dies jejunii?*

*Dico:* Computatur a media nocte in medium noctem, terminatur autem media nox, & incipit ad prium horologium, etiam quadrantis premisi, ictum. De eo qui dicit Jovis, vel Sabbati dubitat, an transierit media nox, vide *Tract. 2. Exam. 1. n. 15.*

*Hora refectio* est etiam de essentia jejunii?

*Dico.* Olim fuit mortale notabilitas anticipare horas refectioem, verum si spectetur moderna Ecclesia consuetudo, qua cenam mutavit in prandium, tempus illud requisitum, n. m. tempus, non videtur esse de substantia jejunii, sed vel est accidentarium, vel requisitum secundarium, sic, ut hoc tempus sine causa prævenire, sit leve; ex causa nullum peccatum. Sed N. B. quod talis preventius (nisi ex alio capite excusetur) tenetur de cetero die jejunare quæcumque si debito tempore prandium sumisset.

*QUÆRERO V.* Si de essentia jejunii est unica refectio, quomodo potest esse licita serotina, collatio, seu collatiuncula?

CXIX. *Ratio 1.* Postquam, ut dictum, hora refectioem in die jejunii fuit mutata, & cena in matutinem refectioem, n. m. in prandium versa, per consuetudinem fuit introducta serotina refectioem, collatio, ac collatiuncula magis dicenda, quam cena vel refectio. 2. Quæ cœnula tam quoad qualitatem, quam quoad quantitatem per se omnia piorum & umoratorum consuetudinem est mutata.

*Ratio 1. p.* Quia alia difficultate esset noctu somnum capere.

*Ratio 2. p.* Quia diversæ sunt hominum complexiones, ut quod unius est parvum, alteri sit multum, & è contra. Ergo non potest in presenti una certa statu Regula.

*Ratio 2. Quod qualitatem consuetudo timoratum est, ut sumatur modicum de pane, fructibus, herbis, aliisque cibis levioribus, ut sunt fucus, riva passa, nucus, pyra, poma, confectura, &c. vel etiam modicum de pice per fumum siccato, aut per acetum macerato, & faduca aceto, & oleo mixta, loco fructuum. Nec refert quod herbe ad tollendam cruditatem sint prius elixata, sine tamen additione condimenti.*

*Ratio 3. Cibi propriæ cotti, & conditi, præser-*

*tim calidis, etiam sine excessu, absque justa tamen causa, in collatiuncula vesci, est peccatum, sed non plus quam veniale. Si causa justa addit, v. g. stomachi infirmatis, nullum est peccatum.*

*Ratio 1. p.* Quia concoctio ignis cum condimenti-

*& calor materiam subiectam plurimum mutant,*

*& ex ea faciunt cibum nutritioni magis servientem.*

*Ratio 2. & 3. p.* Quia vel excessus non est gra-

vis,

vis, vel justa causa excusat.

Resp. 4. Quoad quantitatem certum est, quod debet esse modica. De cetero una pro omnibus Regionum, quarum alias sunt frigidiores, alias calidiores: tum Personarum, quarum alias sunt magis abstinentiae, alias magis edaces, alias robustiores, alias teneiores, alias otiosae, vel saltē gravi labore non dedicatae, alias diurnis aut nocturnis occupationibus gravatae, ut proinde necesse sit, pro quovis in individuo quantitate decerni prudenti judicio.

Resp. 5. Probabilis est, quod ille (nisi ex alia justa causa excusetur) faciat mortalem excessum nocturna refectioem, qui notabiliter exceedit quartam partem illius quantitatis, quæ sufficit ad integrum coenam.

*Ratio:* Quia moraliter talis excessus censetur esse gravis.

Resp. 6. Probabilis est, peccatum saltem veniale esse, in merito sine justa causa sumere collatiunculam, prandio in vespertinum reservato: si autem fiat ex rationabilis causa, v. g. ob iter, ob debilitatem, &c. nullum est peccatum.

*Ratio 1. p.* Quia est contra consuetudinem Ecclesie, cuius morem oportet esse uniformem.

*2. part. patet:* Quia causa excusat.

*QUÆRERO VI.* Qui es dispensatio ad esum carnis, estne totaliter à jejunio liber, ita ut possit eodem die plures comedere carnes? Item qui ex malitia comedit carnes, peccatum mort. toties quoties eas comedit, vel solum in prima commestione?

C. Resp. 1. Dum in Quadragesima ab Episcopo datum generalis dispensatio in esu carnium, turris, & probabilis est cum Medina & Corrado contra Cajet. dicere, dispensatos (si salva sanitate cum una carnium commestione possint contentari) ex vi dispensationis tantum semel posse comedere carnes, & teneri sumers collatiunculam in ciba esuriali. Idem est de eo, qui in particulari ad carnes dispensatus est ad præservandum se ab infirmitate, cum de praesenti sanus sit, ut sit in Principibus.

*Ratio 1.* In presenti standum est intentioni dispensantis, dispensatio enim tantum fit, ubi est justa causa, & non ultra: Sed a quovis conscientia conscientia viro haec merito censetur esse rationabilis intentio dispensantis, ut vesperti fiat collatiuncula. Ergo *Min. prob.* tum et ratione secunda statim ponenda, tum etiam, quia mentem dispensantis oportet sic intelligere ad caverendo nimis abusus, ad scandalum tollendum, ad affidandos, & confirmandos eos, qui carnibus abstinent. Ergo.

*Ratio 2.* Qui præceptum non potest servare in toto, tenetur in quantum potest, ut infra dicetur de ratione horarum; quamobrem etiam Rustici, licet ob labores non teneantur abstinere à secunda re-

fectione perfecta, tenentur tamen abstinere à carnis; Sed tales dispensati possunt (ut suppono) se contineare unica carnis refectio sine sanitatis præjudicio. Ergo.

Dixi: *Qui est dispensatus ad se præservandum ab infirmitate*, ut quia cibaria quadragesimalia nocent; nam si quis sit dispensatus ob infirmitatem præsentem, vel ad sanitatem recuperandam, potest plures in die carnis refici consilio Medici, ut docet *Corduba*, & videtur colligi ex verbis *S. Iohanna* relatis pro R. 2. ad Q. 2.

Oppono cum Cajet. Quando res componitur ex duabus partibus essentialibus, earum una destruitur totum, ut patet in homine composito ex anima, & corpore, quorum uno pereunte perit homo: Sed jejunium componitur ex duabus partibus essentialibus, scilicet ex abstinentia à carnis, & una refectione. Ergo una v. g. sola abstinentia à carnis dispensata non tenetur vespere jejunare.

*Ad hoc R. maj. esse veram in physico*, ex quibus est exemplum de homine, secus in moralibus, in quibus est jejunium, votum, hora canonica, &c. de quibus in proprio loco dicetur infra, quod qui non potest totum, teneatur ad partem sibi possibilem.

CI. Resp. 2. ad Q. 6. Probabilis est, roties mortales peccare aliquem, quoties in die jejunio comedere carnes sine justa causa. Ita communiter DD.

*Ratio:* Quia fundatè, & rationabiliter hæc censetur esse mens Ecclesiæ carnes prohibentis, ut prohibitionis sensus sit. *Ne comedantur carnes*, id est, numerus comedantur in illa diei parte, ita ut sit præceptum negativum obligans in eo sensu semper & ad semper. Ergo licet quis mane carnes comedere, præceptum adhuc obligat, & observatu possibile est pro aliis diei partibus. Nam qui præceptum non potest impetrare in toto, tenetur in quantum potest, ut ante dictum.

Resp. 3. Probabilis etiam videtur, eum qui postquam in uno diejejunum per secundam plenam refectioem sine carnis jam fregit, adeoque mortaliter peccavit, in tercia refectio (idem est de quarta) etiam sine carnis de novo mortaliter peccare. Est contra diversos DD, præcedens assertum admittentes.

*Ratio* est eadem, que pro R. 2. modo bene applicetur. Cui adde, quod Ecclesia secundam refectioem non prohibetur solim limitate seu præcisè, quatenus per eam violatur illa pars constitutiva jejunii, n. m. refectio, qua, violata impossibile est amplius jejunare, adeoque non obligat (quod est fundamentum *Adversariorum*) sed prohibuit Ecclesia secundam refectioem absoluta, seu absolute præcepit, unicant refectioem. Ergo quoties fit nova plena refectio in uno die, toties violatur præceptum.

Vide circa Jejunium sequentes Constitutiones.

---

CONSTITUTIO SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Ad Episcopos directa,

Qua providetur abusibus adversus Jejunii Quadragesimalis observantium invenit.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem & Apostolicam Benedictionem.

*Jejunii Quadragesimalis origo utilitas & scopus.*

NON ambigimus, Venerabiles Fratres, quin universis Catholicæ Religionis Cultoribus notum sit, a tanta per Christianum Orbem Ecclesiæ inter præcipua Orthodoxa discipiula capita perpetuo adnumeratur retinere Quadragesimalie Jejunium; quod olim in Legge, & Prophetis primis adumbratum, ipsius Domini Nostri Iesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a Sacris Canonibus ubique prescriptum, & ab universalis Ecclesia ab ipso sui primordio retentum, & observatum est. Hos nimis, ut veteres traxerunt Patres, nobis quotidie peccantibus communis pietatis constituunt remedio, per consortium Crucis Christi, nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstisti, agimus; similique ad recolenda sacerdotia Redemptoris nostri mysteria, quæ per Dominicam Passionis, ac Resurrectionis memoriam, Qua-

dragesimali potissimum tempore solemnis celebrantur, purificatis Jejunio corporibus, & animis, dignus paramur. Hoc, veluti nostra militia tessera, ab inimicis Crucis Christi secerimus, flagella Divinae uitiorum avertimus, & celesti præsidio in dies adversus principes tenebrarum munimur. Hoc despectu habito, non contemnendum divina glorie detrimentum, non leve Catholicæ Religioni decus, nec dubium Christifidelium periculum obortum: nec aliunde populis calamitates, rebusque publicis, & privatis cladem exitiumque importatum esse constat.

S. 1. Ab hac vero insita inherentique in omnium Catholicorum hominum animis de sacratissima Quadragesima, aliquis diebus jejunio consecratis persuasione, & reverendissima inter Fi- tia, quam aliena, quam discors, quam absonta sit hodierna Jejunantium consuetudo, dotes induit. quantum ab ipsa Jejuniorum institutione, & servata semper, ubique, & ab omnibus disciplina quam longissime distet; Vos, Venerabiles Fratres, qui populorum curæ vestre commissorum mores, & usus probe nostri, pro singulari sapientia vestra, praे ceteris clarius intelligitis. Nos sane, quibus in hac sublimi Apostolicae procurationis specia constitutis undique gentium nuntii affertur lacrymis satis deploare non possumus, augustissimam Quadragesimalis Jejunio observantiam ob nimiam, nullis legitimis urgentibus causis, ubique indiscriminatus dispensandi facilitatem plane sublatam esse; ita ut Orthodoxa quidem Religionis Cultores merito querantur; hæresum vero Señatores iludant, & exultent. Perniciose huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjungit esse gravior doleamus; qua usque adeo invaluimus, ut nulla Apostolici Instituti, sacratissimam præcepti habita ratione, Jejuniorum tempore, palam, & impune ab iisdem agitent convivia, & epulas interdictas promiscue inserantur.

S. 2. Eapropter, quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, & angoribus urgeamus, cum Fraternitatibus Vestris communicamus; ita facere non possumus, quin pro injunctio Nobis supremo sacrosancti Apostolatus officio, & ardentissimum Fraternitatum Vestrum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpanda leges prescribendas meditemur. Interes, Ve-

nerabiles Fratres, gaudium, & corona nostra, nobiscum considerantes, nihil Deo acceptum, nihil Passionali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostra commissis utilius, quam ut verbo, & exemplo præente, Christifideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiam, & pietatis exercitationem alacrius suscipiendam, constantissime retinendam, & ea, qua instituta fuit, disciplina peragandam vehementius inflammemus; omni opera atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu dei, per austeriorem Jejuniorum observantiam, tales permaneant, quales in ipso Paschali festo dignum est inventari.

S. 3. Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatem, & charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum facias, & annuntiatis, nemini quidem sine causa nisi ut de ute risus Medici consilio; multitudini vero, veluti populo, aut civitati, aut genti indiscriminatum integrum, nonnisi gravissima, & urgente necessitate, & in catastrophis per sacra Canonum statuta prescriptis, cum debita Apostolica huius Sanctorum Sedis reverentia, à Quadragesimali Jejunio dispensationem, toties quoties opus fuerit, concedamus, nec audacter fidenterque surrandam, nec superbe, & arroganter ac Ecclesiæ, sicut alioquin in more positum esse accepimus, esse postulandum.

S. 4. Gravissimam vero urgenterque necessitatem eti non est cur Vobis explicemus: Nolumus tamen Vos ignorare, cum hujusmodi necessitate, & servandam esse potissimum Unicam Comestioem, sicut alias hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentissima causis dispensantes, expresse prescripiimus; & licitas atque interdictas Epulas promiscue minime apponantur.

S. 5. Porro quemadmodum de ejusmodi indulgentia tam caute impertienda, si secuerit, Non persuasum habemus, dictam supremo Divino Judicii reddendi rationem, ita conscientiam uniuscujusque Vestrum onerandam esse dicimus. Insimil Fraternitatem Vestras rogamus, & in Domino exhorte, obsecramus, ut populos, qui communem omnium Christifidelium pœnitentiam, ac disciplinam servare nequeant, commone satagatis, ne per alia pietatis opera, ut sua cuique devotione sugeret, peccata sua expiare, & Dei satisfacie negligant; quinimmo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligenter adhibere student curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta Jejunia decoquere non possint, pia opera, orationum suffragia, & elemosyna munera redimant. Interim solatum, & levamen non leve mori nostro à Pastorali vigilancia, & charitate vestra præstantes, ac certo Nobis pœnitentes; Apostolicam benedictionem, cum uberi colestium charismatum copia conjunctam, in eosdem populos vestros redundat, Vobis, Venerabiles Fratres, per amariter impertimus.

S. 6. Volumus autem, ut presentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, & Sigillo persona in dignitate Ecclesiastica constituta munitis, eadem pro rorsus ubique fides adhibetur, que presentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibite, vel ostense. Datum Roma apud Sanctam Mariam Majorem sub Anno Piscatoris die trigesima mensis Maii anno millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus Nostrum anno primo.

D. Cardinalis Passioneer.

### Secunda Constitutio, qua superior circa Jejunium declaratur.

#### BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

In supra universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus per ineffabilem divinæ bonitatis abundantiam, ut Orthodoxa Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticae discipline custodes, ac vindices constituti, Quadragesimale presertim Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxa discipline capita semper, & ubique ab ipsa Ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur ab hodierna Jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum bene dicente Domino fieri posset, observantiam revocare, cu-

pien-

piens, per alias nostras in simili forma Brevis litteras ad Fraternitates vestras diei 30. proxime elapsi mensis Maii currentis anni datas exsimum Fraternitatum vestrum zelum excitandum curavimus, ut ad laborare studeatis, ne hac in parte, & optatum Apostolicæ nostræ solicitudinem angoribus levamen, & salutare abolendas sacratissimi Jejunii corruptela remedium decesset. Quoniam autem Paternæ Ponificiæ charitatis, quæ novit imbecillitatem infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum à jejunio aliquando ex legitima causa, aut gravissima, urgentiæ necessitate exigente dispensandum esse ex Apostolica benignitate censimus; ita inter cetera prescripiimus unicam comeditionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minimè esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint qui per humanas, & hominibus à Christiana pœnitentia abhorribus dumtaxat dignas illationes sibi alligisse persuadent, unicam potissimum comeditionem servari, atque epulas licitas, & interdictas minimè apponere debere; cum multitudini quidem indiscriminatum ob urgentem, gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam causam, & de utruisque Medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem à sententia nostra alienam ut ex omnium animis penitus evelamus. Nos quibuscumque quacunque occasione sive multitudini indiscriminatum ob urgentem, gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & de utruisque Medici consilio, dummodum nulla certa, & periculosa affecta valetudinis ratio intercedat, & alter fieri necessario exigat in Quadragesima, aliquæ annis temporibus, & diebus, quibus carnium, ovium, & laetitiorum est prohibitus, dispensari contingit ab omnibus omnino nomine excepto, unicam comeditionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minimè esse apponendas tenore presentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in forma Brevis litteras singulis utriusque sexus Christifidelibus ob corporis infirmitatem, quibus obnoxii, reperiuntur, in sacratissima Quadragesima, aliquis jejunio consecratis diebus vendredi prohibiti licentiam dantes, unicuique expresse prescribimus, atque præcipimus. Ea propter Fraternitatem vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populus vestre curæ commisso ad tam operorum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes, sedulo, ac paternè moneatis, rem agi non quidem exiguum, sed longè gravissimum de observando, sustinendoque jejunio purificandis animis, corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite celestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condigne passiones hujus temporis, imo leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modica abstinentia nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in Cœlis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudent tam imbellis, ac delictos Christianæ militiae milites fugientes à consortio Crucis Christi, qui coronam legitimè certantibus prospicere præcipit incorruptum, ad cuius auspiciis, & pignus Fraternitatem vestris Apostolicam beneficium isdem etiam populis vestris Nostro nomine impertendam permanenter elargimur. Volumus autem, ut presentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicuius Notarii publici subscriptis, & sigillo persona in dignitate Ecclesiastica constituta munitis eadem prædicta fides adhibeatur, que presentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibite, vel ostense.

Datum Roma apud S. Mariam Majorem sub Anno Piscatoris die 22. mensis Augusti 1741. Pontificatus nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneer.

### S. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Epistola Encyclica ad Episcopos directa,

Qua duæ superiores Constitutiones circa Jejunium declarantur.

#### BENEDICTUS PAPA XIV.

VENERABILES FRATRES, SALUTEM, ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

L ibentissime quidem amplectimur, qua Nobis offeruntur, occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticae disciplinae reparanda sedulam curam conferatis: Etiam Summi Pontificatus Dignitatem, ad quam Nos, licet immemores, erexi fuitus, conjunctam esse intelligentiam aliarum Ecclesiastiarum, Nobisque commendamat, qui plene temutem virum Nostrorum non ignoramus.

Cum itaque presentium literarum argumentum totum sit de jejunio, quod tempore Quadragesimæ, veteri Ecclesiæ instituto, ac lege Fidelibus indicitur, supervacaneum duicimus longam orationem conficerre de Quadragesimæ Institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre autoritates: Difficile id quidem Nobis parum videatur, sed potius alienum, & nullo modo consentaneum vobis, quos dofrinæ laude, Canonum, & Sacre Historiæ cognitione prestantes arbitramur. Porro adscribendas has litteras adducti fulimus gravissimis illis verbis Tridentina Synodi, que Sess. 25. de Refor. præcipit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ à Sacris Canonibus prescribuntur. Ut illis omnibus, & illis præcipiuntur obsequentes, qua mortificandam carnem conductant, ut ciborum delectus, & jejunia.

Ubi primum Bononiensem Ecclesiæ administrandam suscipimus (ad quam beneficio Clementis XIII. fel. record. ab Sede Anconitana translati fuijimus) Mandatum evulgavimus (quod libro primo Institutio- num Nostrorum pro Viris Ecclesiasticis decimo quinto loco continetur) In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minimè solvendos jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam, & legitimam prius auctoritate interposita, Quadragesimæ abstinentiam non observant, minimè, inquam, solvendo à jejunio, ita liceret ipsis quilibet die mensam bis inservire, non una vice, vesperina superaddita refactione, qua permitit jejunantium consevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocaui rem totam in examen

mier iterum revocavimus, & præstantissimis quoque viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas denique opiniones Nobis exponere. His peractis hujusmodi controversia finem irribuere constitutimus, illudque decrevimus, ne illa in posterum sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore jejuni, vel Quadragesime, nisi conditio servandi jejuni, sive unius comestions interponatur & illud quoque monitum addatur, nequaquam licet mensam eamdem carte, ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis questionibus existimavimus unicam singulis diebus comestione indicere illis etiam, qui carnibus uti, cum jejuniū indicitur, rite obtinebantur; & pravam illam consuetudinem, qua apud multos nimis invaluerat, penitus evellere, afferendis nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi Quadragesimali abstinentia præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam, quod grave detrimentum salutis ab eis piscium accipiant.

Hac aperitissime constat ex nostris Apostolicis litteris, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos Orbis Catholicorum anno 1741, quarum prima incipit: *Nos ambigimus; altere vero: In supremo; Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnis, cum tempore Quadragesime, sive aliud jejuniū præcipitur, nisi iudicata scriptaque conditione, quam superioris commemoravimus. Maximam pariter letitiam perciremus, cum redita Nobis fuerint plures Episcopi, ac Mandata vestra Litteris Nostris Apostolicis omnino concenserent, quibus pro virili parte contenditis adducere Populos vobis subiectos, ut postquam in illis disciplinam pœnè servarent.*

Interim promulgatis isdem Apostolicis litteris, quas paulo ante nominavimus, plures cavillationes ex cogitate sunt a nonnullis, ut Nos antea facili conjectura suspiciat fuimus. Plures etiam questiones proprieatis Nobis fuerunt exigu quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur; cum ille, vel ipsius Legis verbis, vel sensu penitus corrunt, ac dissolvantur. Attamen sacro Tribunalis Nostro Pœnitentiarie rerum hujusmodi conscientia, ac perissimum easdem questiones expendendas commisisimus, quibus omnibus plenè, cumulatèque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellæ in Hispaniam Regni primus Inquisitor nuperim vita functus, longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensebat difficultates, que Litteris Nostris Apostolicis adversabantur, quoniam executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abiens in solvendis quibusdam questionibus, quibus Littera Nostra Apostolica causam, & occasionem præbabant, ac proinde de illis iudicium Nostrum exquirerat. Equidem Archiepiscopi Littera Nos gravissimè, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen, dum questiones in ipsi expositis percurrimus, visum Nobis est non quidem experti, ut iis questionibus responsum fieret, ipsique soluti, nullum impedimentum sive obstaculum Nostris Litteris Apostolicis superesse; sed potius, ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipse minime advenirentur. Accedit etiam quod Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat; quomodo licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus, illi tamen satisfecimus, res præcipue ex eius litteris delibantes, & questiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum nostris occupationibus tribendum testari sumus, quod tardè ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem conserfetur, ut consilium exposceret. Deinde prolatis questionibus satisfacere non prætermissemus, illum tamen mōnentes de Instituto Summorum Ponificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut que constituta sunt, perturbent, ac revertant.

Vix redditis litteris, Archiepiscopus paulo post vita cursum absolvit: Itaque non immoriori suspicamur, responsa nostra quae litteris continebantur haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui questiones excitativerant. Post hac alii pariter ex Hispaniæ Episcopis nonnullas ex isdem questionibus nobis proposuerunt; quare isdem responsu usi sumus, qua tradita prius Archiepiscopo Compostellæ à nobis fuerit. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui litteras Nostras Apostolicas datas anno 1741, egregiis Commentariis illustravit. Idem contigit responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellæ die 8. Julii anno 1744, quod sane integrum suis libris præfigendum curaverunt. At quoniam libri ejusmodi ad eos fortasse nondum pervenerunt, vel curi illis distenti illos percurtere minime potuimus, his Litteris Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (ut dictum sepius est) ad Archiepiscopum Compostellæ jampridem scriptimus, ut quæ disciplina, vestris in Diocesis tenenda sit, plane cognoscatis, ac ne vos deterreantur difficultates, si quæ a captiosis hominibus concitentur.

## RESPONSUM BENEDICTI PAPÆ XIV.

### AD ARCHIEPISCOPUM COMPOSTELLÆ

Circa Jejunium.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

**S**I Fraternitas Tua secum reputabit, quod gravissimis, & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, pro rursus Nos teneat imposta tenuitatis Nostræ sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sanè mirabitur, tamdiu sibi procastinatio fuisse responsum ad eas Litteras quibus Apostolica auctoritate dissolvendas rogasti, obortas in Hispania disputationes aliquas è duabus nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni 1741. 30. Maii, & 22. Augusti, quibus intra legitimos fines coercurimus invalescentibus Ecclesiastici Jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem veniet cogitare de singulari Nostro in religiosissimam Hispaniam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fa-

tigatos, ad expedendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem nostram præstò habet. Quamquam igitur, dum prænunciatis Constitutiones edidimus; non aliud propositum Nobis fuerit, ac refrænare paucorum nimis ingenio fidientium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent: nec otium, nec animus Nobis fuerit definire quidquid subtili indagatione deduci possit. ex proposita à Nobis jejunandi regula; tamen eximia Paterna charitate complectimus adeo observantissimos Romanos Sedi Hispanos, tandem facimus observationes tuas, ut occurre rexitati vestra libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi questiones abs te propositas dirimendas constituerimus. Sic autem se habent.

I. Utrum, quo in antedictis Nostris Litteris in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis prescribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur?

**R**espondemus: Concedentes facultatem vescendi carnis tempore vetito; sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlecit unicæ in diem comestiones, & non permiscendat epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditions implendas obligari.

II. An in quibus concessum est vesci carnis, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permititur?

**R**espondemus: Non licere, sed opus habere, eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantibus recte meticulos conscientiae.

III. An qui jejunii tempore vesci carnis permittuntur, & unica comessatione uti debent, horam jejunantibus prescriptam servare opus habeant? **E**dicimus: observandam iis esse.

IV. Quænam sint epulas licet, quæ veterum cum interdictis conjungit?

**R**espondemus: Epulas licitas pro iis quibus permisum est carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & laetitia.

V. An præceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicis Quadragesimales complectatur? **A**ffirmatur complecti.

VI. Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova, & laetitia?

**R**escribimus: Nihil in prænunciatis nostris Apostolicis Litteris statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quarè non gaudent, illius tenorem stricte, & considerate perpendant, ex ejusque Sententia se gerant. Cœane autem, ne inani quaspiam excusatione sese solutos esse arbitrentur præscripsi ibi Legibus.

VII. Utrum memorata duo præcepta urgent extra Quadragesimam?

**R**espondetur: Urgere extra Quadragesimam utrumque præceptum: illud scilicet unica comestionis cum reliquo Legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata responso expressis: & alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.

Habes, Venerabilis Frater, penitus explicatum quidquid apud Vos ex nostris sepius nuncupatis Apostolicis Litteris dubitationem attulisse scribis. Quia quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandæ supremae Romanae Sedi, ut liberò, & non vacillanti gressu ad ovena sana doctrina imbuedandas incidere Pastores queant: in istoque tuo suscepito consilio agnoscimus Hispanam religionem, nihil sibi tutum, nisi è Divi Petri Cathedra acceptum, reputantem; quia splendidissima gloria tantum nomen, & incorrupte Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem Vobis est (idque plurimum ad te pertinet, qui illustris Archiepiscopi, & Inquisitoris geris præcipuum munus) ne in expeditis Apostolicis Sedi Constitutionibus præ nimis exhaustiendi argumenti solitudine nullus fiat disserrandi, ambigendique modus. Sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia, que facile, pro ingeniorum varietate, disputando emergant, penitus inter vos dirimantur, ne diuturna umquam disceptatione fluctuant animi, præseruit cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quo tendunt, aperte demonstrent, & illus promptè dirigunt potest quidquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertiscent qui de presenti negotio plura dubitarent, nondum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil aliud nobis in animo fusse, quam cohære vivido nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium sacri jejuniū fines prætergressi, & non parum oblitii, illud ad retinendum in officio dominus institutum, hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem compreserint quid in propositis questionibus constitutum esset, nec sibi molestiam exhibeant, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum; in posterum simili præcaventes, quomodo in hujusmodi questionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, in præcipue benevolentia nostra pignus Apostolicam Benedictionem peramantem impertiamur.

Datum Eccl. 8. Iuli 1744.

Cum hac ita se habent, satis muneri nostro fecisse videmur, ne illi, (quibus licet carnes edere) cum Jejunium tempore Quadragesime, vel extra Quadragesimam Fidelibus prescribuntur, unius comestionis limites exceedant, ac ne piscibus simul, & carnis partari sibi mensam patiantur, neve cavillationes perseruent, ut legi tenebras offendant. Paucæ tamen adhuc supersunt, quæ remedium à Nobis depositum.

Siquidem advertemus jam multis ab hinc annis non solum plures in qualibet Italia Urbe, vestra auctoritate dissolvi à Quadragesimali abstinentia, sed etiam magno studio contenditis, ut universam Civitatem, totamque Diocesem eadem abstinentiam liberebant. Hinc factum est, ut in quibusdam Civitatibus, ac Diccesibus jam per multos annos Fideles universi absque ullo discrimine carnis per Quadragesimam uanuntur. Id quidem maximus nobis afferit solitudinem certis Testimonis in quibusdam Regionibus Septentrionalis touto Quadragesima cursu laetis, & ororum usum liberè permitti, quia per plures annos eamdem facultatem petierunt, & ab Sede Apostolica consecuti fuerint: quamobrem illi Populi sibi in animis induxerint, non esse rursus ad Ponitificem confugendum pro hujusmodi facultate imperanda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficeret, ut laetis, & ororum consuendo per Quadragesimam comprobetur. Praterem maximi facienda esse ducimus ea verba Trident. Conc. Sess. 25. cap. 18. de Reform. Sicuti publicè expediri, Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, eventibus casibus, & necessitatibus pro communè utilitate satisfaciat; sic frequentius Legem solvere, exemplique potius, quam certo personorum, rerumque dolosu, potibus indulgere, nil aliud est, quam unicuique ad Leges transgrediens aditum operire.

In Litteris Nostris Apostolicis, quas anno 1741, ad omnes Catholicos Episcopos dedimus, huic cor-

rip-

ruptela viae precludere cogitavimus ea ratione, illisque verbis, quæ rursum hic subjicimus: *Debitum igitur Paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatem, & charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciat, & amuniteris, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici contilio, multisudini vero, veluti Populo, aut Civitati, aut genti indiscriminatum integrum, nonnulli gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum Statuta prescriptis, cum debita Apostolicae hujus Sanctorum Scitis reverentia à Quadragesimali Jejunio dispensationem, toties quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter, si denterque usurpandam, nec superbè, & arroganter ab Ecclesia, sicut alibi in more positum esse accipimus, esse postulandum.*

Porrò Nos hanc normam secuti sumus, cum multitudinem, velut Populum, aut Civitatem integrum Quadragesimali abstinentiam immunem declaravimus. In primis loci Episcopus id postulare a Nobis debuit, ac de gravissima, urgente necessitate suum testimonium interponeret. Deinde carnes minime permisae fuerint, si lacticis, & ovorum usus satis esse videtur. Tunc verò facultas edendi carnes tribui solam consuevit, cum interposito Episcopi testimonio id omnino necessarium judicaretur; nec sufficiens necessitatē remedium affiri constaret, si ova solūm, & laetitiae concederentur. Quoties autem abstinentia Quadragesimæ nostra auctoritate soluta fuit, certos tamen dies præscriptissimum, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem Cinerum, dies quatuor temporum, vigiles præcepto obeundas, dies Majoris Hebdomadæ à Dominica Palmariæ. Quandoque recensuimus etiam totam hebdomadam Cinerum; aliquando etiam indiximus abstinentiam Ferii sextis, ac Sabbatis, etiamsi facultas a Nobis tradita lacticis, & ovorum usum solum completeretur. Postremò eam conditionem semper addidimus, ne jejuniū lex, unus per diem cōmissionis ullo modo violaretur, ac ne simul in mensa carnes, & pisces apponenterentur.

Dum ratione hujus consilii Nostri serio perpendimus, hand plenè acquiescimus, ob eam sollicitudinem, ac dubitationem, ne causa ab Episcopo loci prolatā, quam Nos legittimam credidimus ad solvendam Quadragesimæ abstinentiam, cuius natura fortasse non sit, quæ veram, & urgente necessitate continet. Quippe illud Nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil à ratione alienum, nihil inconsulto, ac temere faciamus; harerent pariter animo defixa Sancti Bernardi verba ad Pontificem Eugenium lib. 3. de Consideratione cap. 4. *Facitis hoc, quia potestis; Sed, utrum debeatis, questio est, & quomodo.* Attamen fidem præstitutimus iis, quibus præstanda fuerat, Episcopis nempe locorum. Non enim alio modo exerceri potest sollicitudo peculiarum Ecclesiæ, ac Diocesis, nisi fides habeatur Episcopis, à quibus ille administrantur. Sed in posterum, ut gravissimum hoc negotium tutius, quam fieri possit, geratur, molestemus vobis non sit, animum iis adverte, quæ subjecimus.

Non ignoratis ab Innocentio III. Prædecessore nostro cap. *Consilium, de observatione Jejuniorum,* in ter causas legitimas solvendi abstinentiam à Carnibus jejuniū tempore, recenseri veram, & existentem re ipsa agreditur: *Præterea de illis, qui in Quadragesima, vel in aliis jejuniis solemnum infirmantur, & petunt sibi eum carnium indulgeri, respondemus: quod cum non subjeccas legi necessitas, desiderium infirmorum, cum urgens necessitas exigit, supportare potes & debes, ut major periculum in eis evitetur.* Idem statuerunt multo ante Innocentio III. Patres octavi Concilii Toletani Can. 9. quod anno 653. celebratum fuit: *Quicquid absque inevitabili necessitate, atque fragilitate evidenter languore, sed etiam atatis importunitate; diebus Quadragesimæ etiam Carnium præsumperit attentare, non solus erit reus Resurrectionis Domini, verum etiam alienus ab ejusdem diei *Sancta Communione.*.... Illi vero, quos aut etas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas ardat, non ante probita violare presumant, quam à Sacerdote permisum accipiant.*

Nemo est, qui non intelligat hujusmodi causas satis esse, ut aliqui à Jejunii legibus, & abstinentia immunes existentur; non autem, ut Populus, vel integræ Civitatis idem privilegium obtineat. Quis enim sibi persuadere possit, Cives universi aliqui Urbi, vel Diocesis eodem tempore gravissimo morbo teneri, vel in eodem discrimine versati omnes, ut periculosa agritudo contrahant? Nisi forte eos morbos intelligamus, qui ab aëris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paulo post verba faciemus. Quis credat unquam Populum universum aliqui Diocesis, vel communis languore penitus extenuatum, vel extrema senectute conjectetur?

Neque vero causa sufficiens habenda est, ut aliqua Civitas, vel Populus abstinentia Quadragesimali liberetur, ipsique Carnes permittantur, si forte pisces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives, ita etiam opulentos; & quibus etiam aliis vita sustentationem labore, ac sudore sibi comparant, alii vero patrimonio, ac dicitis satis superque abundant, Itaque, si pro emendis piscibus grave peritum solvendum sit, id quidem egenis Civibus, non verò dicitibus suffragatur. Id assurum etiam nonnulli Theologi hadi sevioris disciplinae, quorum sententiam recensuimus Capite nono libri tertii Nostrorum Institutionum, quas Bononia Typis impressum.

Illud etiam inane commentum porsus existimari debes, solvendas esse abstinentia Quadragesimæ Civitates, vel Dioceses, ubi exercitus versantur, eo quod Milites in iis locis permanentes abstinentia leges minimè observant. Id potius animos Civium infamare debet ad jejuniū ritę, religiosèque suspicendum, ut nempe Milites tanta virtute temperante permoti ipsorum exemplum sequantur. Illud solum, pro legitima causa in medium proferri potest, Copias Militum tantam affere Civitati penituri herbarum, atque olei, licet Quadragesimæ Jejunio non obtemperent, ut harum rerum pretia summopere augentur. Tunc autem eadem statuenda sunt, quæ paulo ante diximus, cum pisces, & ova cariori pretio comparantur. Igmar peculiares morbi, quavis frequentes, in posterum pro causa solvendas abstinentia non adducantur, nisi forte Civibus universi idem morbi communes habeantur ob aliquam aëris corruptionem: neque in posterum herbarum, olei, piscium, & ovorum pretia tanti ponderis esse censeantur, ut omnis Civitas, vel Diocesis ab instituto Quadragesimæ Jejunio, ac temperantia liberari contendat. Quod si, veras, ac legitimas à Nobis causas ad hanc facultatem obtinendam expeditis, duas potissimum percensēbimus, quæ prima ex jure Canonico, altera vero ab ipsa rerum magistra experientia deponpta est.

Innocentius III. quem superius nominavimus, eodem cap. *Consilium, de observatione Jejuniorum,* Archiepiscopo Bracarensi postulanti, qua peccata plectendos jubilaret illos, qui tempore Quadragesimæ à Carnibus non abstinerant ob summam rerum caritatem, & angustiam, itaut plures fame enearentur, respondit his verbis: *Cum autem quiesceris, que sit illa penitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, tempora quo tanta famis inedia ingrebat: quod magna pars populi propter inopiam amone periret, carnes comedere sunt coati;* respondemus: *quod in tali articulo illos non credimus puniendos. Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsi aliquatenus impetratus, quia bonarum mentium est, ibi timere culpam, ubi peteret à Sede Apostolica, tanguam ineptus, ac simplex haberetur; sed illo Ecclesia felicissimo sculo*

maximi pendebatur, ut æquum est, Quadragesimæ præceptum. Hinc magna severitate inquirebantur illi, qui minimè paruisserent: licet talis causa intercederet, ut liberò ab eodem præcepto viderentur: nec ulla ratio habebatur Virorum Principum, licet ipsorum incolumitas cum Reipublica felicitate conjuncta pateretur; uti Nos fuse ostendimus in decima quinta Nostrarum Institutionum libri primi. Sed illi omissi, & aliis benè multis, quæ in hanc rem congeri a Nobis possent, illud primum delibabimus ex responsu Innocentii III, tunc Quadragesimæ absentiæ solvi posse integrum Civitatem, vel Diocesim, cum re ipsa non suppetunt ea, sine quibus præceptum Quadragesimæ observari nequit. Itaque si revera in aliquo loco aque oleum, neque pisces comparari possint, tunc Incols ejusdem loci permitti fas est, ut latè, & terposita semper Jejunii servandi conditione.

Insula Sancti Dominici in America. Meridionali in temporalibus partem Charissimo in Christo Filio Nostro Ludovico Galliarum Regi Christianissimo, nec ei ullus praest Episcopus. Praefectus Patroni Societatis Jesu anno 1742. à Nobis quisivit, ex ea concessione sibi facta à Sede Apostolica dispensandi super eum carnium, ovorum, & laetitiorum tempore Jejuniorum, & Quadragesimæ, dici posset, sibi etiam datum fuisse facultatem dispensandi nudum particulæ personas, sed etiam multitudinem hominum, & omnes sui districtus Incols, quando coram Deo id expedire judicasset; habitoque responso, facultatem ei fuisse concessam dispensationem indulgenti particularis hominibus, non autem multitudini hominum, & omnibus Incolis sui districtus, pro concessione exoravit. Pro causa exposuit veneficam piscium qualitatem, exiguum piscatorum numerum, qui longe ab Insula piscantes, pisces deferabant aut fontes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem earam gentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis Quadragesimalibus necessarium, deficiuntem denique oleum, & leguminum, quæ in ea Regione facile corrumpuntur, aut à vermis consumuntur. Re subinde matrè discussa coram Nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanae & Universali Inquisitione die 12. Aprilis anno 1742. habita ratione regionis nimis remote, à qua quolibet anno impossibilis erat ad Seden Apostolicam recursus; indulgentes necessitati Fidelium degentium in Insulis Ditionis Gallice in America, facultatem concessimus Praefectis Missionum illarum partium, ut in casu vera, & ineluctabilis necessitatis, & tantum de anno in annum, praefata vera necessitate durante, & non alter, nec alio modo, ut possent, & valerent cum Fidelibus Populis ipsorum regimini commissis dispensare super eum ovorum, & laetitiorum, & etiam carnium tempore Quadragesimali, indicta simul cum hujusmodi dispensatione observantia Jejunii per unicam cōmissionem, ornatique predicatorum Praeforum conscientia, si adamusim juxta præscriptum concessa facultate usi non fuissent.

Sed jam ad experientiam deveniuntur. Quintdecim ab hinc annis per totam fere Europam morbus invaluit, qui peccoris inflammationem inferebat, ita tamen, ut ex una Civitate in aliam, & ex una Provincia in aliam haec funesta lues promanaret. Id contigit anni 1730. 1733. 1740. Licet autem morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines, atque atas corripiebat, lentam solum in peccore inflammationem excitaret, tamen sensibus matura iam ætate debilitatem extremam afferebat perniciem: nam ex ipso febres acutissime, ac mortales sequebantur. Idem morbus in periculis trahebat juniores etiam, qui paululum infirmo peccore laborarent. Postremò multorum peccora adeo labefactavit, ut gravissima deinde mala provenirent.

Alios quoque morbos hujus generis, peccoris inflammationem magno cum periculo afferentes, agros in discrimen vita adduxisse Medicis Scriptores luculentur testantur. Itaque, si Medicina Professores accipi, monitique graverit, ut nihil à veritate alienum respondeant, unanimi consensi fateantur (uti nobis ipsi accidit, cum adhuc Bononia versaremur) morbum esse talis natura, qualem superius commemoravimus, ita nullus etas libera, & incolumis esse queat; & affirmari illis ipsi, qui inter Cives salvi, & integrum numerantur, eadem perniciem immovere: id præterea conferre plurimum ad ejusmodi iuuen depellendam, aut evitandam, si tum agrotantes, cum sani à piscibus, & oleo, & quandoque pariter à latè, & ovis absente aut, si inquam, res ita se habeat, tum proculdubio causa sufficiens judicanda est, quæ experientie innimir, & quæ semper probata, & in posterum probanda videtur, ut nempe Populus, seu Civitas integra à carnibus abstinenti præcepto non teneatur.

Neque ultra difficultas removere Vos debet à consilium Medicis, qui præstantiores habeantur. Caudem pariter, ut quicquid revera serenter, scripto testari non prætermittant; que conditio si desit in posterum, nulla umquam facultas Civitatis, aut Diocesis carnibus, aut laetitiorum tempore Quadragesimæ tribueret: quippe id necessarium omnino videtur. Accedit etiam, quod Medicis facilitate quædam incredibili peculiares quidem Cives à Quadragesimæ præcepto liberos, & immunes decernere solent; (de qua te gravissime monendi à Vobis sunt, ne suas animas indulgendo nimis aggrevant). Cum verò pro universis Civibus idem statuendum proponitur, tum se difficiles, anxius, ac sollicitos præstare Nos ipsi experti sumus. Postremò si velint percurrire ea, quæ in Italia, & extra ipsam præclarissimi Autores Medicis Typis evulgarunt, facile deprehendent, abstinentiam, ciborumque parsimoniam ab illis megistropere commendari, discrimen inter morbos constitui, & certis rationibus ostendit, in curandis quibusdam morbis nequamquam requiri, ut juscum, & carnes loco piscibus, olei, & herbarum substituantur; in aliis verò jucare plurimum, si sublati caribus, cum indicari Jejunium, olei, vel latè agrotantes utantur: Demum advertent, quam diligenter, accuratè scribant de peccoris incommodis, cum in omnibus generatim excitantur, ne corripantur eodem morbo, qui adhuc incolumes à communis lues superuent.

Hæc Vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut Vos hortemur, ne tam facile suscipiant negotium potende facultatis utendi carnibus, & laetitiorum tempore Quadragesimæ pro universa Civitate, vel Diocesi. Quippe abrupte tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæc facultates tribui conseruerunt. Illud etiam experientia à Vobis compertum erit, delicias quoque, ac molibus abstinentiam Quadragesimæ nullam inferre perniciem, neque plures ob hanc causam inter agrotos, vel mortuos recenserunt. Hanc rationem, & institutum Nos ipsi secuti sumus Romæ, ac Bononia (cujus Secundum adhuc retinemus), cum nuper Quadragesimæ tempus ageretur. Si Vos id quoque præstabitis, neque facile à Nobis pro universa Civitate, vel Diocesi facultatem solvendas Quadragesimæ abstinentiam postulabis, vel (si necessarium id arbitrimini) non alter, quam servatis præmissis conditionibus Dispensationis instantia ad Nos deferretur, non solùm ita fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulere pudorem evitabis, nosque pariter ea molestia vindicabis, quam ferimus, dum votis vestris minime obsecrandus. Postremò vos omnes peramenter amplectimur, & Apostolicam Benedictionem Vobis, Populisque Vestris impertimur.

Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10 Junii 1745. Pontificatus nostri anno quinto,

De Jejuni.

## C A S U S .

M<sup>athie</sup> plurimum nocent cibi Quadragesimales, & ideo dispensatur cum eo, cui tamen unita in die comestio sufficeret, ast in cena quoque carnibus vescitur, immo easdem carnes filii suis, quorum nullus decimum quintum attigit annum offert, & porrigit, id non facturus, si de jure essent jejuniū astricī.

Quaritū, an tam canando, quam cibos vetitos dāndū suis filiis, peccat mortaliter?

Resp. ad utrumque affirmativo. Quoad primam partem probatur. Quia quando aliquod praeceptum continet multas partes & diversas, si quis ob justam causam non possit adimplere unam, manet ad hunc obligatus ad servandas alias, ut patet in praecepto de celebrantis festivis diebus, in quibus non potens audire Missam, tenetur nihilominus non laborare. Est textus in cap. Cum dilectis, de Dolo, & consummata. Prater.

Secunda. Quia dispensatio cum sit stricti juris, non extendit ad dissimilā & diversā, in quibus eadem non repertitur ratio. Arg. cap. 1. & ibi gloss. de Offic. Deleg. Unde licet dispensatus ob virtutē deabilitatis, ut carnes in die jejuniū comedat, possit etiam cenare; quia reparatio viuum, & roboris, que est causa dispensandi in carnibus, repertitur etiam in cena; non hac repertitur in dispensato ob id solum, quia pisces nocent, cum abstineat à duplice confectione non nocent.

Tertio. Quia prohibito carnis in diebus jejuniū non est divini juris, sed humani, & proinde in lege veteri jejunasse Iudeos cum carnibus, & unicā confectione affirmat Palaetus lib. 4. dist. 15. disp. 8. fol. 2. Et ideo quando ob id, quod pisces nocent, dispensat Papa in esu carnium, non censetur dispensare in jejuniū, sed potius quod remaneat jejuniū, cum esu carnium, & sic servetur praeceptum de jejuniū.

Neque obstat dicere, quod cum abstinentia à carnis sit de substantia, & essentia jejuniū, sublatō hoc essentiali non remaneret amplius jejuniū.

Resp. Quod licet sit de substantia, hoc est, de integritate jejuniū, ex institutione Ecclesie, non tamen est de substantia, hoc est, de essentiis & natura jejuniū secundum se, & absolutè. Nam in veteri lege erat verum jejuniū constans una sola confectione, & tamen nullus cibus erat tunc prohibitus: ac proinde cum abstinentia à carnis potest Papa ex causa dispensare; quia est iuris humani, & adiecti jejuniū, ex instituto Ecclesie; non autem in duplice confectione, quia haec est repugnans natura jejuniū, quod a primā sua origine semper constituit ex unica confectione. Et quavis id, quod est de essentiis aliquicū actus ex iure naturali, seu de vino, nequeat per Papam mutari, potest tamen, quando est de iure positivo, & Ecclesiastico, ut notat gloss. in cap. de Consuetud. in 6.

Non etiam officit sic jejunantem cum esu carnium jejunare quidem, non jejuniū Christiano, ac Ecclesiastico, sed alterius speciei, & nominis: ita ut possit magis dici abstinentia quam jejuniū, quando abstinet à duplice confectione, sed non à carnis.

Resp. Falsum esse, hoc jejuniū cum carnibus, & unicā confectione in die non esse jejuniū Christianum, & Ecclesiasticum: nam si jejuniū, quod à communiter à Christianis fieri solet, abstinentia à carnibus, & à duplice confectione ideo dicitur Ecclesiasticum, quia à Christi Vicario, & totius Ecclesie capite Summo Pontifice fuit sit institutum, & praeceptum, & per Successores semper observatum, & confirmatum; cur etiam si idemem Summus Pontifex ex iusta causa ordinat & decernit, ut quis cum esu carnium, & semel tantum in die comedendo

jejunet, non dicetur hujusmodi jejuniū sic institutum Christianum, & Ecclesiasticum, ab Ecclesie capite sicut institutum, qui id jure facere potes?

Quoad secundam partem probatur primò. Quia et si Ecclesia non obliget ad jejuniandum juvenes ante annum vigesimum primum, ne augmentum quantitatis debita, quod trino ut plurimum indiget, triennio impeditur, obligat tamen omnes, qui usum rationis habent, ut in diebus quibus alii jejunant, abstineant ipsi à cibis vetitis, & consuetudo inter Christianos recepta hoc ipsum interpretatur.

Secunda. Quia sicut hi pueri, qui sunt dolii jam capaces, etiā ad communionem ex praecepto Ecclesie non arcentur, quoque judicium habent tam perfectum, ut sciant discernere inter panem communem, & panem divinum, & judicare, quod in isto si verum Corpus Christi, idque diutinco etatis anno ut plurimum accidit: ad Confessionem tamen praeceptum, ubi primum iudicium usus incipit, uti est in septennio, quando iam documentum lethais malis discernunt, obligantur ad confessionem: ita à simili, quamvis ob incrementum etatis non tentantur pueri, etiam rationis usum habentes, usque ad vigesimum primum annum jejunare, tenentur tamen ad consuetudinem inter Christianos receptam jejuniū. Cap. 2. 2. q. 174. art. 1.

Quod si pueri non perseverant ad septennium, non peccat tunc Pater dando illis cibis in die jejuniū vetitos, qui isti, sicut usum rationis adhuc non habent, ita Ecclesiasticus Legibus non obligantur. Quamvis aquum sit, illos in puerili aetate, quadruplicem aquam etiam cibis assuefaceret.

QUADERO VII. Quid tenet de jejuniū Feria sexta, & Sabbati, & de casu, quo festum Natalis Domini incidit in seriam sextam? Præseruit am Religiosi tunc possint comedere carnes, sicut Secularis? Et quid de aliis temporibus? v.g. Rogationum, Adventus, Quadragesimæ, de Cena Domini, Vigilia Paschalis, quatuor Temporibus?

CL. Resp. 1. In Feria sexta & Sabbatho tenemur sub mortali ad abstinentiam à carnibus. Bis autem refici cibis esurialis, peccatum non est, nisi votum, vel Regula obstat. In quibusdam Gallia partibus consuetudo permittit esum carnium in Sabbatho a Natali Domini, usque ad Purificationem B. V. In Hispania concessum est comedere in Sabbatho intestina, & extremitates pecorum. Nunc etiam carnes. Vide in Appendic. Constit. Benedict. XIV.

Not. quod Galli & Hispani exulta loca (in quibus ea constitudo vigeat) non possint eo die carnes, & intesina comedere: è contra si Germanus, vel quis alterius Nationis ad illa loca perveniat, etiam solum itineris, potest eodem privilegio, iuxta illud: Si fueris Rome, Romano vixito more: quod si sis alibi, vixito sicut ibi. Unde S. August. in epist. 118. cap. 2. adduct Ambrosius sibi respondenter his verbis: Cum Romam venio, Sabbatho jejunio, cum Mediolani sum, non jejunio. Si & tu, ad quacumque Ecclesiæ veneris, ejus morem serua, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi.

Resp. 2. Si dies Natalis Domini cadat in Feriam 6. ob festi excellentiam licet est esus carnis, ut patet in cap. Explicari, de Observ. jejuniū. Et à fortiori si cadit in Sabbathum, ut eandem rationem. Quia ubi est eadem ratio, est eadem Juris dispositio.

Resp. 3. In illo casu Religiosi, quibus ex sua Regula esus carnium est prohibitus, non licet comedere carnes.

Ratio: Quia ibi excipiuntur, quibus ex voto, vel Regule prohibitus est esus carnium. Pro quo

Nota, quod aliquorum Religiosorum Regula, ac Statuta non obligent sub culpa, sed sub pena tantum, uti est in Ordine nostro. Quia de re si Dominicanus illo die privatum extra communiatem, scilicet scandalum, & contemptu, comedere carnes, incurrit penam, sed non culpam coram Deo.

Resp. 4. Abstinentia à carnibus in diebus Ro-

ga-

gationum in pluribus locis non est de præcepto, sed solum de consilio. In quibusdam vero, ut in Belgio, vi consuetudinis ibi introduc̄ta est de præcepto, obligante sub mortalit. De Adventu patet ex consuetudine cuiuslibet loci. Religiosi suum in similibus obligationem debent scire ex propriis statutis.

QUADERO IX. Quomodo resolvit hos casus?

CIV. 1. Qualiter peccat, qui habet voluntatem violandi jejuniū per totam Quadragesimam?

2. Caupo in loco Catholicō potestne in die jejuniū peregrino hereticō apponere carnes vel cenanam? Vel potestene carnes apponere Opifex suis famuli hereticis? Vel famulus Catholicus carnes præparare domino suu hereticu?

3. Existens inter hereticos potestne licet edere carnes?

4. Potestne modicum cibi sumi propter amicum rogantem? Vel Cenan præberi alicui debitori summa pecunia ferenti?

5. Exiens ē loco jejuniū ad alium locum, ubi non est jejuniū, potestne mane jentare, vel etiam carnes comedere?

6. Conjuges excusantur aliquando à jejuniū?

7. Excusantur facilis fomez, quam viri?

8. Qui non habet vinum, vel non alium cibum esuriale, quam olera, vel solidū panem excusat ut jejunio, sic ut possit edere carnes?

9. Qui alium, aliunde certo conaturum, invitat ad cenanam, peccante invitando?

10. Sub initium Quadragesimæ est quis dispensatus a jejuniū ob morbum, post quindam verò totaliter sanatur, & potestne talis frui illa dispensatione pro reliqua parte Quadragesimæ?

Ad 1. patet R. supra Tract. 4. Exam 2. ante n. 3.

Ad 2. R. quod ille Caupo peccet mort. peccato scandali, attamen (secluso aliquorū scandalo) excusari potest, si exinde timeat grave malum, vel adiutis graves minæ, vel peccatum tamen fieret absque cooperatione ejus; esto ad militiam deberet se habere mērē pérmissivē: Idem est de Opifice respectu famulorum hereticorum, qui pariter peccat, sed excusari potest, si alios famulos habere non possit, & hi eum deservere volunt, nisi eis det carnes, ex quorum discessu patetur grave damnum. Idem est de coquio Catholicō domini Lutherani, in eodem sensu. Quae omnia fusius patent infra de Scandali, Tract. 7. Exam. 7. n. 142. & seqq.

Ad 3. Resp. negativē, si nim. cibi esuriales habent possint, & nullum grave malum timeant. Est tamen licitum (secluso scandalo) ad grave malum evitandum. Quia Ecclesia non intendit suos subditos obligare cum tanto incommmodo. Ceterum si Princeps hereticus in signum herezios præcipere esum carnium, non licet etiam ad evitandam mortem; quia esset implicita abnegatio fidei. Idem est, si quis apertos carnibus diceret: Qui se Lutheranum profiteretur, comedat ex his carnibus. Quia esset negotio fidei saltem externa; nisi externis protestaretur.

Ad 4. pro 1. p. Resp. posse sumi modicum, non solū una, sed & altera vice, non ita ex intentio ne comedendi (nisi, fortè, ut non noceat potus) quam in obsequiis amici, & urbanitatis causa, modo quantitas non excedatur, cujus excessus si sit periculum, invitanti urbano amico amice, & urbanè respondendum est: Habe me excusatum, quia est dies jejuniū.

Ad alterum Resp. affirm. de collatione, sed negotiis de perfecta cenan, nisi is, qui summam pecunia fert, importunè peteret, & simul timeretur

damnum, v.g. ne imposturam tuam officinam declinet, aut sequentibus, annis census difficitur solvatur.

Ad 5. In primis est certum, esse peccatum,

si fiat cum scandalo, vel exeat quis in fraudem je-

junii. Item certum est, quod, antequam exeat, non

possit comedere carnes. Sed ex causa manè jentare

gaudendum honesta recreatione. Ergo nec peccat.

Dist. maj. Qui uitur sine lazione alterius, C. cum ea, N. in presenti autem talis uitur jure suo dictum, ut jejunet.

QUADERO X. Quomodo resolvit hos casus?

CIV. 1. Qualiter peccat, qui habet voluntatem violandi jejuniū per totam Quadragesimam?

2. Caupo in loco Catholicō potestne in die jejuniū peregrino hereticō apponere carnes vel cenanam? Vel potestene carnes apponere Opifex suis famuli hereticis?

3. Existens inter hereticos potestne licet edere carnes?

4. Potestne modicum cibi sumi propter amicum rogantem? Vel Cenan præberi alicui debitori summa pecunia ferenti?

5. Exiens ē loco jejuniū ad alium locum, ubi non est jejuniū, potestne mane jentare, vel etiam carnes comedere?

6. Conjuges excusantur aliquando à jejuniū?

7. Excusantur facilis fomez, quam viri?

8. Qui non habet vinum, vel non alium cibum esuriale, quam olera, vel solidū panem excusat ut jejunio, sic ut possit edere carnes?

9. Qui alium, aliunde certo conaturum, invitat ad cenanam, peccante invitando?

10. Sub initium Quadragesimæ est quis dispensatus a jejuniū ob morbum, post quindam verò totaliter sanatur, & potestne talis frui illa dispensatione pro reliqua parte Quadragesimæ?

Ad 1. patet R. supra Tract. 4. Exam 2. ante n. 3.

Ad 2. R. quod ille Caupo peccet mort. peccato scandali, attamen (secluso aliquorū scandalo) excusari potest, si exinde timeat grave malum, vel adiutis graves minæ, vel peccatum tamen fieret absque cooperatione ejus; esto ad militiam deberet se habere mērē pérmissivē: Idem est de Opifice respectu famulorum hereticorum, qui pariter peccat, sed excusari potest, si alios famulos habere non possit, & hi eum deservere volunt, nisi eis det carnes, ex quorum discessu patetur grave damnum. Idem est de coquio Catholicō domini Lutherani, in eodem sensu. Quae omnia fusius patent infra de Scandali, Tract. 7. Exam. 7. n. 142. & seqq.

Ad 3. Resp. negativē, si nim. cibi esuriales habent possint, & nullum grave malum timeant. Est tamen licitum (secluso scandalo) ad grave malum evitandum. Quia Ecclesia non intendit suos subditos obligare cum tanto incommodo. Ceterum si Princeps hereticus in signum herezios præcipere esum carnium, non licet etiam ad evitandam mortem; quia esset implicita abnegatio fidei. Idem est, si quis apertos carnibus diceret: Qui se Lutheranum profiteretur, comedat ex his carnibus. Quia esset negotio fidei saltem externa; nisi externis protestaretur.

Ad 4. pro 1. p. Resp. posse sumi modicum, non solū una, sed & altera vice, non ita ex intentio ne comedendi (nisi, fortè, ut non noceat potus) quam in obsequiis amici, & urbanitatis causa, modo quantitas non excedatur, cujus excessus si sit periculum, invitanti urbano amico amice, & urbanè respondendum est: Habe me excusatum, quia est dies jejuniū.

Ad alterum Resp. affirm. de collatione, sed negotiis de perfecta cenan, nisi is, qui summam pecunia fert, importunè peteret, & simul timeretur

damnum, v.g. ne imposturam tuam officinam declinet, aut sequentibus, annis census difficitur solvatur.

Ad 5. In primis est certum, esse peccatum,

si fiat cum scandalo, vel exeat quis in fraudem je-

junii. Item certum est, quod, antequam exeat, non

possit comedere carnes. Sed ex causa manè jentare

in

## Tract. V. Examen IV.

in alio loco, ubi non est jejuniun, vesperi carnes comedere peccatum non est, ut probabilius infra Tract. 6. Exam. 5. num. 84. Vide etiam de celebrazione festorum Tract. 10. Exam. 5. n. 107.

**Ad 6.** Si conjux ex jejuniu fiat non solùm aliquantulum (quod N. B.) sed notabiliter impotens ad redditionem debiti conjugalis, excusat à jejuniu, sic, ut saltem possit bis refici, abstinentia tamen à carnis. **Ratio:** Quia praeceptum justitiae divinum, & naturale, preponderat praecepto humano de jejuniu. **Dixi sed notabiliter:** Quia uteque conjux habet iudicium se in operibus spiritualibus, licet aliquantulum debilitatem potentia redditum de debitum.

**Quid si vir uxori præcipiat ut frangat jejuniū?**

**Dico:** Obedire non licet. **Ratio:** Quia obediendum magis est Ecclesie quam marito. Si tamen eximetur gravia mala, v. g. discordias, &c. excusat à jejuniu.

**Ratio:** Quia Lex Ecclesie non obligat cum tanto incommodo. Si autem vir id præcipiat in contemptu Fidei vel jejuniū, parere non possunt abs mortali. **Ratio:** ante est data in Resp. ad 3. causam de negatione Fidei.

**Ad 7.** Nolo femininum patrocinium vel favorem susciper, sed æqua lance, & mensura eas pondero, & iudicio quoad jejuniunum cum viris, quos in Resp. 6. ejusque ratione ad quast. 2. dixi judicandos, non quoad ætatem naturalem, sed quoad vires.

**Ad 8.** Non potest comedere carnes, si ex revisio (que esset loco vini) & oleribus non timeat grave nocumentum sanitatis, sed sine vino & carnis naturam sustentare possit. Quia in re plurimum efficit, & juvabit generosa resolutio. Hinc etiam non admitto, quod, qui solùm uno die nullum haberet cibum nisi panem, eo ipso possit comedere carnes, si sit robustus, & communibus cibis assuetus. Excipti potest casus, quo aliqui timetur non comunitum sanitatis, v. g. qui assuetus est epulari quotidie splendide.

**Ad 9.** Talis non peccat, si solum urbani vivet, & non importune urget. Si vero nesciat eum aliunde absolute resolutum esse ad Comen, peccat mortaliter. **Ratio:** Quia quantum est de se, dat ei occasionem peccandi mortaliter.

**Ad 10.** Tuitus, & probabilius Resp. negative. **Ratio:** Quia dispensatio rationabiliter debet intelligi sic, ut subintelligatur conditio: Si, & quamdiu indiges.

## EXAMEN V.

De Ira, & Acedia, ac peccato in Spiritum Sanctum.

**I**RA est brevis stultitia, furor currens, & ebrietas in anima, inquietus Ethici. Per iram gratia vitæ socialis amittitur, quia se ex humana ratione non temperat, necesse est, ut bestialiter vivat. Tractat de ea S. Th. 2. 2. q. 158. per octo art.

## IR A.

**QUÆRÔ I.** Quid est? Estne peccatum? Et quantum?

**CV.** Resp. 1. Ira dicit duo, unum de materiali, quod est accessio sanguinis circa cor, ut expli- catus est Tract. 4. Exam. 1. n. 5. Alterum de formalis, & hoc est appetitus vindictæ. Et est passio appetitus sensitivi, à qua vis irascibilis (de qua loco mortificato auctum est) denominatur, ut ait S. Th. art. 1. Ubi addit, quod Ira possit se bene vel male habere; si enim vindicta est justa, seu appetitus ejus ordinatus, id est, si sit secundum rectam rationem, nimis pro conservatione justitiae, & boni communis, vin-

dicando, seu puniendo delicta, tunc irasci est laudabile, meritiorum, & actus justitiae vindicative. Unde Ps. 4. *Irascamini, & nolite peccare.* Si autem ordinem rationis excedit, est peccatum, definitur quod sit *appetitus inordinatus vindictæ*, seu vitium inclinans ad eam, & sic convenienter ei praedicata ante ex Ethicis adducta. Hac vocatur Ira per vitium, & malitia, prima vero Ira per zelum, & bona appellatur à S. Th. art. 1. ad 2. ubi de ira per zelum eleganter sic loquitur ex S. Greg. 5. Mor. c. 33. *Curandum sumopere est, ne Ira, que in instrumentum virtutis assumitur, menti dominatur, ne quasi domina præcat, sed velut ancilla ad obsequium para sit rationis tortuorum recedit.* Addit ex eodem: *Ira per zelum rationis oculum turbat, sed Ira per vitium excusat.*

**Resp. 2.** Vitium Ira ex genere suo est mortale.

**Declarator** ex S. Th. art. 3. *Motus Ira potest esse inordinatus, & peccatum duplicitur.* Uno modo ex parte appetibilis, utpote cum aliquis appetit injustam vindictam; & sic ex genere sua Ira est peccatum mortale, quia contrariatur Charitati, & Justitiae: potest tamen contingere, quod talis appetitus sit peccatum veniale propter imperfectionem actus. Quæ, quidem imperfectione attenditur vel ex parte appetientis, puta, cum motus Ira preventum judicium rationis; vel etiam ex parte appetibilis, puta cum aliquis appetit in aliquo modo se vindicare, quod quasi nihil est reputandum; ita quod etiam actus inferatur, non esset peccatum mortale, puta, si aliquis parum trahat aliquem puerum per capillos, vel aliquid hujusmodi. *Alio modo* potest esse modus Ira inordinatus quantum ad modum irascendi, utpote si nimis ardenter irascitur interius; vel si nimis exterior manifeste signa Ira. Et sic Ira secundum se non habet ex suo genere rationem peccati mortalis, potest tamen contingere, quod sit peccatum mortale, puta, si ex vehementia Ira aliquis excedat a dilectione Dei & proximi. *Hac S. Vide infra Tract. 6. Exam. 7. n. 115. & 116.* de discordia, contentione, &c.

**Quomodo differunt Ira, & Iracundia, iratus & iracundus?**

**Dico:** In hoc differunt, quod Ira, & Iracundia dicuntur, iracundia vera, & iracundus habuum, qui est vitium Ira antea definitum; quando nimis quis in Ira est habituatus per frequentes actus. Unde S. Th. 1. p. q. 63. art. 4. ad 3. docet, aliquos esse naturaliter iracundos, id est, per consuetudinem, quæ est altera natura.

**QUÆRÔ II.** Ira velut vitium capitale habetne filia?

**CVI.** Resp. cum S. Th. art. 7. Habet sex filias, quæ sunt: Indignatio, & tumor mentis, que perficiuntur in corde; Clamor, Blasphemia, Contumelia, que perficiuntur in ore; Rixa, que committuntur operante.

**Indignatio** est, cum quis non vult alium videre, nec cum eo conversari, reputans suam conversationem indigneum. Communiter est peccatum veniale, nisi vel fiat cum magno scandalo, vel cedat in notablem contemptum aut grave damnum, vel odium talis personæ. Potest etiam sine omni culpa fieri, si nimis fuit ex rationabili causa, v. g. propter correctionem, & ne indignans ex alterius mala conversatione, & exemplo labatur in peccatum.

**Tumor mentis** est, ut ait S. Th. dum quis diversas excoxitias vix vindictæ, estque mortalis vel venialis, juxta quantitatem vindictæ intenta.

**Clamor** est, dum homo in modo loquendi (per quem intelligitur inordinata, & confusa locutio) Iram suam demonstrat. Quod si sine gravi scandalo, est peccatum veniale.

**Blasphemia** est, qua quis prorumpit in verba Dei injuria. De quo agitur infra Tract. 7. Exam. 3. n. 9. & seqq.

**Contumelia** effudit verba injuriosa proximo. De quo agitur infra Tract. 8. Exam. 5. n. 100.

De Rixa agitur Tract. 7. Exam. 7. n. 134.

Si

## De Jejunio.

Si juxta S. Aug. peccator non est dignus pane, quo vescitur, id maximè de accidio homine verum est. *Etenim Acedia (ut S. Greg. loquitur) est de virtutum laudabilis exercitio utriusque hominis languida delectio.* Vel, ut ait *Damascenus*, tristitia aggravans mentem, ut nihil boni ei agere libeat. De quo agit S. D. 2. 2. q. 35. per 4. art.

**QUÆRÔ III.** Quid est, & quantum peccatum?

**CVII.** Resp. 1. In vulgi acceptione adiuta sumitur pro pigritia, quatenus hominem facit pigrum, ignavum, ac tardum ad prosequendum bonum divinum. Solet etiam in communi sumi pro tristitia de bono spirituali. Sed utraque significatio est nimis generalis, quia ultra utrumque est generale peccatum: omne enim peccatum refutat bonum spirituale virtutis et oppositæ, v. g. superbia refutat bonum spirituale humilitatis, luxuria bonum castitatis, &c. In quantum ergo est vitium speciale, unum ex 7. Capitalibus (uti de eo agitur hic) definitur a S. Th. art. 6. quod sit tristitia, seu tedium, vel vitium inclinans ad tristitiam de bono spirituale divino, quatenus est divinum in eo quod tristitius.

**Explanatio definitio.** Dicitur 1. de bono spirituali, ut ab hac definitione excludatur tristitia de bono temporali. Dicitur 2. de bono divino, ut excludatur tristitia de bonis spiritualibus virtutum moralium: nam si quis tristetur de hoc quod debeat alteri reddere justum, quod est bonum justitiae, vel moderata edere, ac bibere, quod est bonum temperantiae, non peccat appetito acedia, sed illius virtutis, quod contrariatur virtuti, de cuius bono tristet. Dicitur 3. *quatenus divinum* est. Nam tristari de bono opere præcise ratione annexi laboris, vel difficultatis, ut est in jejuniu, propter esurientem; & in auditione Missæ, si ad eam valde tempestive debet surgere, non peccatum appetito acedia, juxta S. Th. art. 2. Dicitur 4. *In eo qui tristatur,* seu quatenus bonum divinum participative est in homine, consistens in charitate, & amicitia, colloquio, vel conversatione cum Deo. Nam tristari de bono divino, quatenus est in ipso Deo, spectat ad oditum Dei, non ad aciedam.

**Sed di quo mibi, unde hoc vitium vocatur acedia?** Unde est haec Etymologia?

**Est ex hoc** sicut acidum frigescit, & tepefacit calorem, ita hoc vitium tepefacit in homine boni spirituali amorem, ut patet ex S. Th. art. 1. & 2.

**Respo.** 2. ad quast. 3. Acedia ex genere suo est peccatum mortale, & est semper tale; si sit delibera- ta, & perfecta, v. g. si quis tristetur, quod sit crea- tus vel vocatus ad gratiam, merita, gloriam, &c. vel si ex tristitia optet sibi, non esse, aut mori, vel esse bestiam. Vel si propter eam omittat aliquid, quod est necessarium ad salutem animæ, vel corporis.

**Ratio** est ex S. Th. art. 3. Peccatum mortale est, quod spirituale vitam tollit, quæ est per charitatem, secundum quam Deus nos inhabitat. Ergo illud peccatum est mortale, secundum se, seu secundum propriam rationem contrariatur charitati: Sed acedia est talis. Ergo Proh. min. Proprius effectus charitatis est gaudium de Deo: *Acedia autem est tristitia de bono spirituali, in quantum est bonum divinum.* Ergo

*Ex his patet*, quod etiam mortalissimum peccatum illi, qui toti innamorati huic mundo, & deliberatè eliciunt hunc actum: Modo Deus me perpetuo relinquat in terra, ejusque delicia, *Cosum Deo lubens relinquere.*

**Respo.** 3. cum S. Th. eodem art. 3. Si motus ace- dia sit in sola sensualitate propter repugniam carnis ad spiritum, non excedit peccatum veniale.

**Ratio:** Quia deest consensus rationis saltem plenus estique acedia solum inchoata.

**QUÆRÔ IV.** Acedia quas habet filias?

**CVIII.** Habet sex juxta S. Th. art. 4. Et sunt,

1. *Malitia*, quæ est, quando ex tristitia vel tempore spiritualium tam malus quis efficitur, ut eas impugnet, aut nihil vel parum curat, doleat se esse

Christianum, se nosse Deum, vel res fidei. Et hoc ex genere suo est morale, & semper est tale, si fiat se- nio & deliberatè. Unde malitia non accipitur hic, prout est genus vitiorum, ait S. Thom.

2. *Rancor mentis*, qui non accipitur hic pro odio, sed in quantum est amaritudine contra eos, qui ad spi- ritualia inducunt, ut sunt Confessarii, Concionatores, &c. est veniale si desit scandalum, & illis non optetur grave malum.

3. *Pustillanitas* est parvitas animi, qua homo fugit opera spiritualia ardua, suam tamen potentiam non excedens. Est veniale, nisi homo ex ea omittat aliquid, ad quod tenetur sub mortali.

4. *Desperatio*: De qua infra Tract. 7. Exam. 4. n. 63.

5. *Torpor circa præcepta*, tepidè ea observando, id est, non cum eo fervore, ut homo potest, & debet. *Huc referuntur, otium, pigritia, somnolentia, &c.* Torpor communiter est peccatum veniale. Unde Doctores dicentes cum esse peccatum mortale, videntur loqui de eo valde stricte, si nim. sit tantus, ut ex eo homo seipsum negligat, vel omittat id, ad quod sub gravi præcepto tenetur.

6. *Bouagio mentis circa illicita*, circa que ver- satur, estque tunc, quando homo ex tadio à spiritualibus se transfert ad delectabilias exteriora. De ejus gra- vitate vel levitate judicandum est ex ipsius objectis illicitis, ut supra dictum est de cogitationibus morosis.

## Peccatum in Spiritum Sanctum.

**QUÆRÔ V.** Quid, & quotuplex? Estne idem ac peccatum ex certa malitia?

**CIX.** Resp. ex S. Th. 2. 2. q. 14. ubi de hoc peccato agit per 4. art. & art. 1. definit, esse peccatum contra bonitatem Spiritu Sancto attributum commi- sum.

**Declarator** verbis S. Doctoris sic dicens, Spiritu S. appropriatur bonitas, sicut Patri potest, & Filio sapientia. Unde peccatum in Patrem dicitur esse, quando peccatur ex infirmitate; peccatum in Filium, quando peccatur ex ignorantia; peccatum in Spiritum Sanctum, quando peccatur ex certa malitia, id est, scienter, ex illa electione mali.

**Pergi** S. D. Quodum contingit *dupliciter*. Uno modo ex inclinatione habitus vitiis, qui malitia dicitur, & sic non est idem, peccare ex malitia, quod peccare in Spiritum S. nec est specialis peccatum, sed, ut ait ad 3. est quadam generalis conditio peccati. *Alio modo* contingit ex eo, quod per contemptum abjectum, & removetur id, quod electionem peccati poterat impeditre. Sicut spes abjectur per desperationem, & timor per presumptionem, &c. hæc autem omnia que peccato electionem impeditur, sunt effectus Spiritus S. Et ideo sic ex malitia peccare, est peccare in Spiritum S. Ita S. D.

**Ex quibus patet R. ad 3. p. Quæst.**

**Respo.** 2. Peccata in Spiritum S. sunt sex, nim. Desperatio, Presumptio, Agnitus veritatis impugna- tio, Fraterna gratia invidia, Impenitentia, Obs- tinatio.

**Declarat** hoc S. D. art. 2. in corp. Species peccati in Spiritum S. distinguuntur secundum remotionem vel contemptum eorum, per quæ potest homo ab electione peccati impediri, que quidem sunt vel ex parte divini judicii, vel ex parte donorum ipsius, vel ex parte ipsius peccati: averitur enim homo ab electione peccati per considerationem divini judicii, quod habet justitiam, cum misericordia, ut & per spem, quæ consurgit ex consideratione misericordia remittenti peccata, præmissis bona; & hæc tollitur per desperationem. De qua uti, & de presumptione age- tur infra Tract. 7. Exam. 4. n. 63. & 71.

Item averitur homo à peccato per timorem, qui consurgit ex consideratione divinae justitiae punientis peccata, & hic tollitur per presumptionem, dum si, aliquis presumit, se gloriam posse adipisci sine me-